

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора

проф. В.П. КРАВЕЦЬ

27 березня 2025 року

ПРОГРАМА

**додаatkового вступного випробування до аспірантури
для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності А3 Початкова освіта**

Тернопіль- 2025

Додаткова програма з навчальної дисципліни **«Педагогіка початкової школи»** складена з урахуванням таких нормативних документів:

- Закону України «Про вищу освіту» (2014). URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>;
- постанови КМ України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>;
- наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0312-25#Text>;
- Правил прийому до аспірантури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка на 2024 рік. URL: https://tnpu.edu.ua/abiturient/pdf/2024/dodatok_10.pdf.

Додаткова програма з навчальної дисципліни **«Педагогіка початкової школи»** призначена для вступу абітурієнтів, які не отримали базової вищої педагогічної освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта.

Додаткова програма обговорена і затверджена на засіданні кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти (протокол № 9 від 20 березня 2025 р.).

Загальна характеристика додаткової програми вступного іспиту

Додаткова програма вступного випробування включає:

- пояснювальну записку;
- критерії оцінювання знань вступника;
- зміст додаткової програми;
- список рекомендованої літератури для самостійної підготовки до вступного іспиту.

Пояснювальна записка

Додаткова програма з навчальної дисципліни «*Педагогіка початкової школи*» націлює на ознайомлення абітурієнтів з теоретичними основами організації навчального-виховного процесу в початковій школі; розкриття особливостей діяльності вчителя та учнів у цьому процесі; поглиблення знань вступників про форми, методи та засоби навчання / виховання молодших школярів з урахуванням основних положень Концепції Нової української школи.

Під час вивчення дисципліни значна увага приділяється оволодінню категоріально-понятійним апаратом та термінологією, необхідними для розуміння теоретико-методичних засад розвитку початкової освіти, аналізу нормативної бази функціонування початкової школи.

Під час підготовки до екзамену вступник повинен:

Знати:

- основні концепції навчання / виховання;
- концептуальні засади реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- теоретичні основи процесу навчання / виховання;
- особливості організації освітнього процесу в сучасній початковій школі, у т. ч. в умовах воєнного часу;
- форми роботи з батьками молодших школярів;
- особливості професії вчителя початкових класів.

вміти:

- розробляти засоби діагностики навчальних досягнень молодших школярів;
- аналізувати нормативні документи, які відбивають основні вимоги до організації навчального / виховного процесу в національній школі;
- розробляти програму професійного самовиховання, підвищення рівня педагогічної майстерності у системі підготовки до педагогічної діяльності;
- використовувати історико-педагогічні знання для вирішення проблем сучасної початкової освіти.

Критерії оцінювання знань та вмінь вступника

Шкала оцінювання відповідей абітурієнтів на питання розміщується в діапазоні від 0 до 100 балів і розподіляється на п'ять рівнів:

- високий;
- достатній;
- задовільний;
- низький;
- дуже низький.

Критерії оцінювання представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Рівень	Оцінка-бал	Характеристика відповіді вступника
Високий	100 – 90	Абітурієнт дає повну та розгорнуту відповідь на питання білету, демонструє вільне володіння понятійним апаратом, повністю розкриває суть поставленого питання, добре орієнтується у міжпредметних зв'язках, наводить приклади.
Достатній	89 – 75	У відповідях допускає незначні неточності чи помилки, проте самостійно їх виправляє; демонструє розуміння матеріалу, логічно обґрунтовує власні міркування.
Задовільний	74 – 60	Відповідь на питання білету має фрагментарний характер, відтворює інформацію на рівні запам'ятовування. Знання з предмета неповні, плутається у визначеннях, втрачає логіку та послідовність розкриття питання, не може навести приклади.
Низький	59 – 40	Абітурієнт не усвідомлює сутності питання, його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання; не володіє основним термінологічним апаратом дисципліни, демонструє відсутність умінь міркувати, робити висновки.
Дуже низький	39 – 0	При відповіді допускає грубі помилки, не спроможний розкрити зміст питання. Відповідь відсутня.

Тривалість підготовки до екзамену складає 1 год.

Форма випробування – усна.

Зміст додаткової програми

Система освіти в Україні.

Поняття системи освіти. Система освіти і виховання в Україні. Основні нормативні документи, які регламентують діяльність вітчизняних закладів освіти. Принципи освітньої діяльності.

Структура освіти в Україні.

Повна загальна середня освіта. Місце початкової школи в загальноосвітній підготовці учнів.

Формування особистості молодшого школяра.

Проблема вікової періодизації в педагогіці. Поняття вікового періоду.

Молодший шкільний вік – унікальний період у розвитку особистості. Психологічні особливості молодших школярів. Найважливіші новоутворення молодшого шкільного віку: внутрішній (розумовий) план дій; високий рівень узагальнень; довільність психічних процесів; розвиток самоконтролю. Готовність дітей до шкільного навчання. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці.

Процес виховання в початковій школі.

Педагогічна наука про виховання як цілеспрямоване формування особистості. Сутність процесу виховання, його особливості, структурні елементи, етапи. Закономірності і принципи виховання. Методи виховання.

Зміст виховання в національній школі: розумове, моральне, трудове, фізичне, естетичне (основні завдання, їх характеристика).

Позакласна і позашкільна виховна робота. Форми організації виховної роботи в початковій школі.

Виховання особистості в колективі.

Педагогіка партнерства. Основні форми роботи вчителя початкових класів з батьками. Види батьківських зборів, особливості підготовки і проведення.

Національне виховання як фактор цілісного формування особистості молодшого школяра. Суть, особливості національного виховання. Основні напрями національного виховання у початковій школі, їх характеристика та взаємозв'язок. Основні шляхи реалізації національного виховання у Новій українській школі.

Процес навчання в початковій школі.

Основні ланки (етапи) процесу навчання. Закономірності і принципи навчання. Методи навчання.

Зміст освіти в початковій школі. Характеристика документів, які реалізують зміст початкової освіти: Державний стандарт початкової освіти, навчальний план, навчальна програма, підручник для початкової школи.

Форми організації процесу навчання. Урок у початковій школі. Контроль та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Вчитель початкових класів як класний керівник.

Функції класного керівника в освітньому процесі школи першого ступеня. Складники професіограми класного керівника. Напрями і форми роботи класного керівника.

Вимоги до вчителя початкової школи у контексті Професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладів середньої загальної освіти».

Історія педагогіки початкової освіти. Педагогічні погляди та діяльність Я. А. Коменського. Ідеї вільного виховання в творчості Ж.-Ж. Руссо. Й. Г. Песталоцці як основоположник методики початкової освіти. Теорія елементарної освіти. К. Д. Ушинський про народність у вихованні.

Педагогічна діяльність та творчість С. Русової. Значення її ідей для розвитку сучасної початкової освіти. Педагогічні погляди А. Макаренка. Актуальність ідей про виховання в колективі для сучасної української школи. Педагогічні ідеї В. Сухомлинського. Аналіз книги «Серце віддаю дітям» у контексті розвитку сучасної української початкової школи.

**Список рекомендованої літератури для самостійної підготовки
до вступного іспиту**

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ: Знання, 2008. 566 с.
2. Державний стандарт початкової освіти (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Кодлюк Я. П. Дидактика початкової школи: практичний курс: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.
4. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті. Київ: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. 368 с.
5. Кодлюк Я. П., Янченко О. Я. Робота з підручником на уроках у початковій школі / за ред. О. Я. Савченко. Київ: Наш час, 2009. 104 с.
6. Кодлюк Я. Суб'єктність молодшого школяра в навчальній діяльності. *Початкова школа*. 2013. № 1. С. 6–9.
7. Концепція національного виховання. *Рідна школа*. 1995. № 6. С. 18–25.
8. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022). URL: <https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi-polityky-ta-sotsialnoho-rozvytku/kontseptsiiia-natsionalno-patriotychnoho>
9. Корнієнко С. М., Кодлюк Я. П. Батьківські збори у початковій школі. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. 152 с.
10. Мартинюк І. В. Національне виховання: Теорія і методологія. Київ: ІСДО, 1995. 160 с.
11. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред.. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
12. Онопрієнко О. В. Інструментарій оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.
13. Орієнтовний зміст виховання в національній школі: методичні рекомендації / кол. авт. за заг. ред. Є. І. Коваленко. Київ: ІЗМН, 1996. 136 с.
14. Основні орієнтири виховання учнів 1–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: програма. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. С. 7–11.
15. Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v1143732-18>.
16. Про організацію освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного часу (2022). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86159
17. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти. 2-е вид., доповн., переробл. Київ: Богданова А. М., 2009. 226 с.
18. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2012. 504 с.
19. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ: Світоч, 2019. 336 с.
20. Червінська І., Довбенко С. Теоретико-методичні засади виховної роботи в початковій школі. Івано-Франківськ: вид-во Прикарп. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. 515 с.